

Roč. 8, č. 1 (27), 2005

بوستان

BÚSTÁN

Oficiální čtvrtletník Česko - íránské společnosti

Obsah

- 2 - Jan Marek, *Za dr. Jiřím Bečkou (nekrolog)*
3 - V. Kubíčková, *Mossammat*
5 - Dr. Jiří Bečka
7 - J. Bečka, *Další zprávy pražských novin o Persii ze začátku 19. století*
7 - R. Mirchi, *Švejk už také doputoval do Íránu*
8 - Šamseddín Mohammad Háfez, *Z dívánu*. Přel. V. Kubíčková
9 - J. Bečka, *Manúčehrí*. Zdroj: výtah z knihy J. Rypky a kol.
10 - R. Mirchi, *Buchárá*. Zdroj: www.buchara
11 - Miroslav Holub, *báseň ze sbírky ...*.(persky)
12 - Dr. Esmail Shafagh, *Humánní poslání perské literatury* (persky)
14 - R. Mirchi, *Febiofest 2005*
16 - J. Bečka, *Abú Alí ibn Síná in Czech Science and Literature*
17 - J. Bečka, *Středověká věda Peršanů v Čechách*
18 - J. Bečka, *Peršani ve středověké vědě*
21 - R. Mirchi, *Londýn se chystá vzdát hold Kiarostamimu*
22 - R. Mirchi, *Ramsarská úmluva bude mít 35 let*
24 - L. Parsi, *Přehled tvorby devíti významných iránských malířů (I - Sádeqi Ali Akbar)*, BBC

فهرست

- ۲ یان مارک، بیاد دکتر یرژی بچکا،
۳ ویرا کویچکوا، مسمط،
۵ شرح کوتاهی از کارهای دکتر یرژی بچکا
۷ یرژی بچکا، اخبار دیگری در باره ایران، در آغاز قرن نوزدهم،
۷ شویک به ایران رسید
۸ ویرا کویچکوا، از دیوان حافظ
۹ یرژی بچکا، منوچهری
۱۰ ر. میرچی، بخارا - میروسلاو هولوب
۱۱ میروسلاو هولوب
۱۲ اسماعیل شفق، پیام انسانی ادبیات ایران
۱۴ ر. میرچی، فایوفاست ۲۰۰۵
۱۶ یرژی بچکا، ابوعلی سینا در ادبیات و علوم چک
۱۷ یرژی بچکا، علم ایرانیان در چک در قرون وسطی
۱۸ یرژی بچکا، ایرانیان در علوم قرون وسطی
۲۱ ر. میرچی، بزرگداشت عباس کیارستمی در لندن
۲۲ ر. میرچی پیمان رامسر ۳۵ ساله می شود.
۲۴ لادن پارسی، مروری بر آثار ۹ نقاش برجسته ایران

Bústán je určen všem persky hovořícím národům a skupinám lidí, a jeho snahou je, aby se stal malým můstkem mezi těmito národy a lidmi, kteří mají rádi kulturu těchto národů. Na této cestě se spoléhá na výpomoc a spolupráci ze strany všech Afghánců, Tádžiků a Íránců, kteří pobývají v České republice nebo i jinde ve světě.

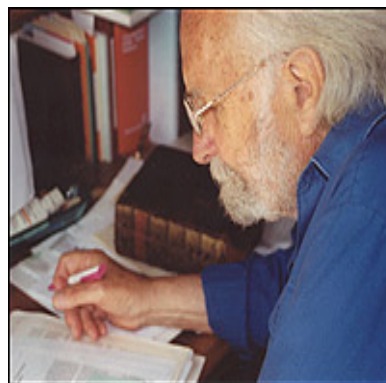
Redakce Bústánu

Za dr. Jiřím Bečkou

16. 10. 1915 – 21. 12. 2004

(Nekrolog)

Dr. Jan Marek

Dlouholetý předseda Česko-iránské společnosti **JUDr. PhDr. Jiří Bečka, CSc.** po krátké nemoci neočekávaně zemřel na samém sklonku minulého roku. Při pohřebním obřadu dne 30. prosince 2004, který v Husově sboru Církve československé husitské na Zbraslavi vykonal jeho zeť, farář Rudolf Valenta, se s ním na přání rodiny krátkou vzpomínkou rozloučil člen společnosti doc. dr. Jan Marek v přítomnosti všech členů rodiny, přátel a diplomatického sboru Íránského velvyslanectví v Praze:

Vážený pozůstalí, vážení smuteční hosté,

případl mi čestný, ale i smutný úkol, abych se naposledy rozloučil s dr. Jiřím Bečkou jménem jeho bývalých spolupracovníků v Orientálním ústavu Československé akademie věd i jménem členů Česko-iránské společnosti.

Jiří Bečka patřil mezi naše nejpřednější znalce široké oblasti íránské kultury, zahrnující nejen Írán samotný, ale také země na východ od něho – Střední Asii a Afghánistán.

Zájem o jazyky a literatury Blízkého východu, především o perštinu, turečtinu a arabštinu, se u něho projevil již před druhou světovou válkou v době studia na právnické fakultě. Proto i po získání doktorátu práv pak po válce studoval dál na filozofické fakultě jako žák věhlasného orientalisty akademika Jana Rypky a zároveň působil organizačně jako tajemník téže fakulty. Teprve po několika letech přešel do Orientálního ústavu ČSAV, aby se mohl plně věnovat badatelské činnosti v oboru orientalistiky. I ve vědecké práci zůstával horlivým organizátorem a osvětovým činitelem, zaujatým pro všechno, co mohlo zlepšit a prohloubit vztahy naší země s oblastí íránské kultury.

K tomu cíli přispěl hned po skončení války, kdy s několika přáteli založil časopis *Nový Orient*, který vychází dodnes a zanedlouho oslaví 60 let svého trvání, i později, kdy redigoval anglickou obdobu téhož měsíčníku a současně i cizojazyčný čtvrtletník *Archív Orientální*.

Jírka, jak mu říkali ti, kdo mu byli nejbliže, si ve vědě získal nemalé zásluhy tím, že svými studii jazyků a kultur Střední Asie položil v české orientalistice základ dvou nových oborů. Při své známé pracovitosti se ve své odborné práci nejvíce zaměřoval na studium tádžického a afghánského jazyka (paštštiny) a jejich literatur.

Jeho objevné vědecké práce si brzo získaly takový ohlas, že byly překládány nejen do evropských, ale i do orientálních jazyků. To především platí o jeho stěžejním díle – o *Dějinách tádžické literatury od 16. století do současnosti*, které zatím vyšly německy, anglicky, rusky, polsky, persky a v Indii urdsky. Podobně průkopnická studie o významném tádžickém spisovateli Sadriddínu Ajním byla kromě češtiny vydána v Neapoli také anglicky a neméně důležitá práce o slovním a větném přízvuku v paštštině byla v Kábulu přeložena do afghánského jazyka.

Pro naše styky se zeměmi Asie mají velký význam Jirkovy vůbec první české učebnice pašštiny a tádžičtiny, publikované v Novém Orientu, a pro naše poznávání literatur íránské kulturní oblasti jsou neméně důležité jeho čtivé překlady z tádžické, afghánské a perské poezie i prózy. Některé z nich vyšly opakovaně, jako např. mistrný překlad nesmrtelného *Masnaví o vnitřním smyslu věcí* od slavného mystika Džaláluddína Rúmiho. Já osobně jsem velmi rád, že se Jirka dožil vydání svého – téměř čtvrt století obětavě připravovaného – *Persko-českého slovníku*, který vyšel asi měsíc před Jirkovou smrtí v teheránském nakladatelství Al-Hudá péčí velvyslanectví Íránské islámské republiky v Praze.

Jiným oborem Jirkovy bohaté činnosti byly dějiny česko-íránských vztahů od středověku do současnosti. Dva přehledně uspořádané sborníky vydané zatím tiskem obohacují dějiny bádání v oboru nejen české, ale i slovenské íránistiky a rukopisné dokumenty shromážděné v Jirkově archívu se jistě stanou cenným zdrojem pro historii styků naší země s íránskou oblastí i v budoucnosti.

O významu Jirkovy vědecké práce pro íránský kulturní svět svědčí celá řada ocenění a čestných uznání, která mu byla udělena hlavně v asijských zemích. Bylo to např. čestné členství v Afghánském jazykovědném ústavu v Kábulu, literární cena Mírzy Tursunzódy v Dušanbe, titul zasloužilého vědeckého pracovníka Tádžické republiky a mnoho jiných. Orientální ústav Akademie věd České republiky uctil Jirkovo životní dílo vydáním sborníku *Ex Oriente* k jeho osmdesátinám a společnost Kontinenty v listopadu 2004 Jiřího navrhla ministerstvu zahraničních věcí na udělení ceny *Gratias agit* za celoživotní propagaci dobrého jména České republiky v cizině.

Jiří Bečka, tento obdivuhodně pracovitý badatel a nezdolný optimista překypující tvůrčí energií, nezaložil sice žádnou vlastní íránistickou školu, ale přesto působivým charismatem své podmanivé osobnosti hluboce ovlivnil nejméně dvě poválečné generace českých íránistů. Mnozí z nich mají v živé paměti, jak jim – i když služebně nebyl jejich nadřízený - při každém náhodném setkání naléhavě připomínal, co by se mělo v íránistice neodkladně udělat, a kladl jim na srdce, aby se co nejrychleji snažili dokončit rozpracované projekty a zahájit nové. Výsledkem těchto nepřítis koordinovaných snah je i zvláštní okolnost, že za posledních deset let byly vydány hned čtyři různé persko-české slovníky.

Jiří Bečka byl milovníkem a obdivovatelem perského astronoma a básníka Omara Chajjáma, jehož slavná čtyřverší v různých českých překladech před několika lety vydal v jednom svazku. Rozlučme se s ním jedním z nich:

Ó srdce! Až tě k hodům pozve hlas,
Ty v Pánu zemřeš. Ožiješ však zas!
Pak zapomeneš s douškem jiskrným
co smrt, co život? Najdeš mír v ten čas.

Mosammat

Věra Kubíčková

مسمط

Dr. Věra Kubíčková, jejíž zakulacené výročí jsme vzpomněli v minulém Bústánu, má v Novém Orientu roku 1975 článek nazvaný Malá poetika - Mosammat. Popisuje tu jednu ze starých forem perské poezie s několika strofami, z nichž každá má 4 až 6 veršů s průběžným rýmem a závěrečným rýmem všech strof - tedy aaaaaab, cccccb, dddddd atd. Místrem této formy byl panegyrik Manúčehří (zemřel asi 1030), a překladatelka zde přinesla překlad strof 1,3,9 a 11 z jedenáctistrofické básně. Kromě rýmového vzorce tu je ukázka dalších zvláštností eufonické struktury básně. Je to doklad jejího překladatelského umění a domníváme se, že je namístě připomenout tento doklad perského klasického veršotepectví a konkrétně mistrovství básníka z doby před tisícem let - tím spíš, že jsou tu právě březnové oslavy příchodu nového jara, roku, života.

Zas přišel Nový rok. Hned s jitřní hodinou
začneme s veselou a krásnou oslavou.
Jaro se zrodilo, zabilo zimu zlou,
svět šťastný je, v něm šťastní lidé jsou,
svět svěží altánek - a černé mraky jdou
a bílá vůně z nich na jasmín padá tiše.

Rozkvétá narcis, kvete pulsatila
na růžích růžových se rosa zatřpytila,
rozsévá drahokamy, květ se otevírá,
mošusem voní, zimozráz má lokny jak má milá
a srdce země, hor líbeznost i síla
zelený čistý obraz světa píše.

Dnes poušť je samý květ, barvy jak Chavarnaq,
sad sluncem protkaný je brokát estabraq,
sladce jak slavík nezpíval Farazdaq
a iris melitta je zlatomodrý pták.
Ó víno průzračné, ten tam je rmut a mrak,
čirý jak voda oheň do hrdla teče z číše.

I já se k slávě přidám a ve vázané řeči
mou chválou překrásnou se krása vesny zvětší,
tělo jí z veršů stvořím s něžnou péčí,
hlava se zatočí – báseň i víno předčí
až o slavnosti s touto chvalořečí
předstoupím před emíra Velkého Vládce říše.

Čáp - prehistorická keramika - Šuš Írán

مسمط = سبک شعری است که چند مصرع را بریک وزن و قافیه و مصرع آخر را بر قافیه
جداگانه بیاورد و باز بند دیگر را شروع کنند.

Dr. Jiří Bečka

شرح کوتاهی از آثار دکتر یرژی بچکا

Orientalista, vědecký pracovník, překladatel z perštiny, tádžičtiny a afghánštiny.

Maturoval na gymnáziu v Praze, ve druhé polovině 30. let podnikl čtyři studentské cesty do islámských zemí Předního východu a Orientu. Roku 1936 začal studovat na Univerzitě Karlově práva, studia dokončil roku 1945 a získal titul JUDr. Pokračoval ve studiu orientalistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy; v roce 1954 získal titul PhDr., 1960 titul CSc. V letech 1947-1952 pracoval na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy jako tajemník. Roku 1952 se stal vědeckým pracovníkem Orientálního ústavu Československé akademie věd, kde působil až do odchodu do důchodu v roce 1976. Zabýval se dějinami perské kultury, perskou, tádžickou a afghánskou filologií a dějinami české a slovenské íránistiky. Historii českého a slovenského bádání v oboru íránských literatur a bibliografii překladů z íránských jazyků obsahuje jeho *Iranica bohemica et slovacica* (1994), s M. Mendlem vydal publikaci *Islám v českých zemích* (1999). Je autorem knih, studií a článků o perské a tádžické literatuře, překladatelem z perské, tádžické a afghánské literatury.

Překlady z afghánštiny

- Bachtánaj, Abdolláh: *Náhoda* (P, Mladá fronta, 291/1984)
Bétáb, Abolhakk: *Zlo poroby* (B, Tvorba, 18/1982)
Habíb, Asadolláh: *Hrobník* (P, Tvorba, 23/1982)
Chalílí, Chalílolláh: *Básně* (VB, Světová literatura, 5/1979)
Chušhálchán, Chatak: *Mravenec* (B, Nový Orient, 1965)
Morádí, Káder: *Řetězy a háky* (P, Nový Orient, 1997)
Lájik, Sulajmán: *Z tvorby* (VB, Světová literatura, 5/1979)
Misák, Abdolkáder: *Zachránil čest domu* (P, Nový Orient, 1980)
Tarzí, Mahmúd: *Mučedníci koloniální zvěle* (B, Bústán, 2000)

Překlady z perštiny

- Alaví, Bozorg: *Pět minut po dvanácté* (P, Nový Orient, 9/1964, příloha)
Džámí, Abdorrahmán: *Sociální utopie z knihy o Alexandrově moudrosti* (B, Nový Orient 1984)
Hedájat, Sádek: *Dášákol* (P, Nový Orient 1961)
Kárjár /M. Rahímí/: *Nápisy na kůži* (P, Nový Orient 1970)
Láhútí, Abolk: *Literární pátky v Kermánšáhu ve druhé polovině 19. století* (E, Nový Orient 1988)
Mosleheddín, Sadí: *Lítost* (B, Literární noviny, 45/1992)
Mosleheddín, Sadí: *Z moudrostí širázského šejcha* (výbor, Nový Orient 1984)
Rúmí, Džaláleddín Balchí: *Masnaví* (Masnaví; Praha, Protis 1994, + Josef Hiršal [přebásnil])
Vásefí, Zejmoddín: *Z podivuhodných příběhů herátského literáta Zejnoddína Vásifího* (VP, Nový Orient 1982)
Zákání, Obejd: *Rozmarná vyprávění* (anekdotické příběhy, Nový Orient, 1995)
Zákání, Obejd: *Myš a kočka* (B, Světová literatura, /1974)
Žále, Soltání Esfahání: *Čeho se bojím. Kácející se modly* (VB, Světová literatura, 1981)
Žále, Soltání Esfahání: *Kdybych byla malířkou* (B, Lidová demokracie 12.11.1976)

Žále, Soltání Esfahání: *Před třiceti lety* (B, Nový Orient 1991, s. 93)
Žále, Soltání Esfahání: *Za sto let* (B, Rudé právo, 301/1976, příloha)

Překlady z tádžičtiny

Ajní, Sadriddín: *Lichvářova smrt* (Mergi sudchúr; R, Praha, Svět sovětů 1957)
Ajní, Sadriddín: *Ze vzpomínek Mistra Sadriddína Ajkního* (VP, Světová literatura, 6/1959)
Ajubzód, Salím: *Spící němý* (P, Nový Orient, 1998)
Blízko hvězd. Deset tádžických básníků (VB, Praha Československý spisovatel 1985, a další překladatelé [přebásnili])
Dehótí, Abdusalóm: *Poslední zázrak* (P, Nový Orient, 3/1974, příloha)
Gulruchsór: *Dědictví* (B, Nový Orient 1975)
Gulruchsór: *Dětský pláč* (B, Nový Orient 1982)
Kanóat, Mumin: *Ctiteli tádžického jazyka* (B, Nový Orient 1982)
Kanóat, Mumin: *Oheň lásky* (B, Lidová demokracie 25.5.1979)
Kanóat, Mumin: *Veselá voda* (B, Lidová demokracie 25.5.1979)
Karómatulló, Mírzó: *Náušnice* (P, Nový Orient, 1997)
Kuhzód, Urun: *Akce* (P, Nový Orient, 1990)
Kuhzód, Urun: *Marné naděje* (P, Rudé právo 18.9.1966, příloha)
Kuhzód, Urun: *Zkazka o velbloudovi* (P, in: *Bílá velbloudice*, Praha, Lidové nakladatelství 1981)
Mamúr, Sajidalí: *Hvězdářova rozprava* (B, Rudé právo, 30. 9. 1985, příloha)
Mamúr, Sajidalí: *Osamělý strom* (B, Světová literatura, 2/1975)
Míršakar, Míršaid: *V Tádžikistánu slavík netluče postaru* (VB, Nový Orient, 1973)
Míršakar, Míršaid: *Básník ze střechy světa - Míršaid Míršakar* (VB, Světová literatura, 1984)
Míršakar, Míršaid: *Přišel z Pamíru* (VB, Sovětská literatura, 7/1982)
Sóbir, Bózór: *Melodie země* (VB, Světová literatura, 1986)
Šibal Mušfikí (soubor lidových žertovných vyprávění, Praha, Albatros 1985)
Tursunzóda, Mírzó: *Básníku, co hořet je přec víc* (VB, Světová literatura, 1975)
Tursunzóda, Mírzó: *Mír s vámi* (VB, Praha Lidové nakladatelství 1985, + Josef Hiršal [přebásnil, neuveden])
Ulughzóda, Sótím: *Maminka* (P, 100+1 ZZ, 5/1977)
Ulughzóda, Sótím: *Vymodlené dítě* (P, Nový Orient, 1967)
Ulughzóda, Sótím: *Vzpomínka na Sadriddína Ajního* (LF, Nový Orient, 1956)

Poznámka redakce:

*V přehledu nejsou uvedeny práce z posledních let, mezi něž patří např.
Persko—český slovník, 2004*

Prosba

Prosíme všechny, kdo jste osobně nebo z vyprávění znali našeho milého předsedu dr. Bečku, abyste s námi sdíleli svoje vzpomínky na něho, a pokud máte doma nějakou jeho korespondenci či fotografie, nebo zvukovou nahrávku, podělte se o ně s námi — rádi bychom obohatili naše čtenáře o jeho významnou osobnost.

Poskytnuté materiály Vám samozřejmě vrátíme.

Redakce Bústánu

Další zprávy pražských novin o Persii ze začátku 19. století

اخباری دیگر درباره ایران از روزنامه های پراگ آغاز قرن ۱۹

V Praze na počátku 19. století vycházelo několik informativních tiskovin a ty občas přinášely také zprávy o Persii. Tak např. **Pražské nowiny** 20.2.1825 článek *Perssansko*, kde se čtenář dozvěděl, že „Perssané a Turcy dosawáde nepřátelsky na sebe stogegj“, ale vztah Persie k Rusku je dobrý. **Čechoslav** roku 1825 v čísle 279 má článek Vojtěcha Šohaje *O stavu říše perské za časů Filipa*, tj. před Alexandrem Makedonským; a časopis **Krok** uveřejnil roku 1831 v čísle 31 na str. 155-156 článek *Jezero kamenotvorné v Persii*, které se údajně nacházelo u vsi Širamim nedaleko od Tabrízu. A byly i další.

Pozoruhodný je však jakýsi seriál článků vztahujících se k Persii v letech 1827 až 1829 v tiskovině **Rozličnosti pražských Nowin**. Roku 1827 v čísle 52 je článek *Taulawj pronárodowé w Perssansku* s popisem iránských kočovníků. V čísle 76 je zpráva *O Turcích a Perssanech*, kde se konstatuje, že Peršané jsou „lid veselý a všelikých kratochvílí milovný“. Z 6.prosince 1827 je článek: Lepináč, *Zprávy o prvních obyvatelích v Persii* o nejstarších dějinách Elamu.

Z roku 1828 pak jsou tyto zprávy: v čísle 9 *Angličana kapitána Keppela výpis cesty do Basry, Bagdadu, zbořenin babylonských, Kurdistanu, k peršanskému dvoru, k západnímu břehu Kaspického moře ...* Dále je tu na str. 1 zpráva *Perský princ*, na str. 3 *Kermanšáh*. V čísle 11 článek nadepsaný *Důvěra k Angličanům v Persii*. V čísle 2 z 3.1.1828 se píše o městu Tabrízu. V čísle 25 čteme zprávu *Kupčení s Peršanskem* o iránském zahraničním obchodu. V čísle 56 z téhož roku je článek *Něco o Peršansku* s popisem života na královském dvoře a v čísle 66 *Padání many v Peršanch* – o rostlině až 6 coulů vysoké se semeny, nad nimiž si libuje dobytek.

V roce 1829 pak nacházíme tyto články: v čísle 36 *Konirma peršanského krále* napsaný podle Angličana Malcolma – s informací, že kůň je tu velmi vážený. V čísle 39 je krátká zpráva o tom, jak někteří dvořané mají šáha k vyhlášení války Rusům. V čísle 48 čteme o převratném objevu v Íránu – *Peršanský prostředek proti slepotě*.

Vidíme, že český čtenář byl všestranně informován. Takových zpráv bylo více a jejich počet v následujících letech ještě stoupal. J.B.

Švejk už také doputoval do Íránu

شویک به ایران رسید

Deník *Sharq* ze dne 4. dubna letošního roku přinesl zprávu o novém vydání kompletu díla Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka* v překladu z maďarštiny panem Kamálem Táheri. Publikaci vydalo nakladatelství Češme v Teheránu, které se řadí k jedněm z největších vydavatelství beletrie v Íránu.

Toto dílo bylo už předtím několikrát vydáváno po jednotlivých částech. Naposledy se pokoušel o jeho překlad Íraj Pezeshkpour.

Přejeme Švejkovi mnoho spokojených čtenářů. R. M.

BÚSTÁN

Z dívánu

Šamseddín Mohammad Háfez

ازدیوان حافظ

Z perštiny přeložila Věra Kubíčková

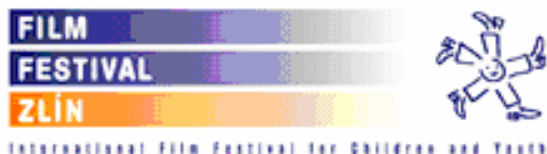
Nelíbí se mi květina,
když přítel se mnou není,
nelíbí se mi jarní den bez vína,
zelená louka, vánek provoněný
bez tulipánového líčka,
mého potěšení.
Medová ústa, postava jako květ
a mně se nezalíbí, dokud ji nemám v náručí,
dokud mě nepolíbí.
Cypřiše roztančené, květy v extázi,
ne, nelíbí se mi,
dokud svět kolem nezní
tisíci melodiemi.
Nelíbí se mi obraz obratně malovaný,
když na něm chybí láskyplná tvář.

Ač duše, Háfezi, je peníz přezíraný,
nelíbí se mi, když ji jen tak rozdáváš.

Hafezie—Shiraz

Mezinárodní filmový festival - Zlín 2005

Zlín 2005 – mezinárodní festival filmů pro děti a mládež je jednou z nejstarších akcí svého druhu na světě. Jeho už 45. ročník se uskuteční ve dnech 29. 5. – 4. 6. 2005. Tato

jedinečná filmová a společenská událost má své trvalé místo ve světovém festivalovém kalendáři. Záštitu nad festivalem každoročně přebírá ministr kultury České republiky, Česká komise pro UNESCO a Český výbor pro UNICEF.

Hlavním pilířem festivalu je mezinárodní soutěž hraných a animovaných filmů pro děti a mládež. V rámci podpory filmové tvorby mladých tvůrců existuje s úspěchem již několik let mezinárodní soutěž Evropských debutů a studentské filmové setkání Zlínský pes. V programu divák nalezne také dokumentární filmy pro mládež, retrospektivní a informativní sekce či přehlídku hraných filmů zemí Visegrádu.

V loňském roce byl na festivalu předveden celovečerní íránský film Noora, který režíroval Mahmoud Shoolizadeh.

Podle slov pořadatele festivalu bude i v letošním roce na přehlídce zastoupena Íránská kinematografie, avšak redakci Bústánu se do uzávěrky čísla nepodařilo zjistit bližší informace, o jaké filmy půjde.

Manúčehří

منوچهری

J. Rypka

Klasický íránský básník Abúnnadžm Ahmad bin Ja'kúb bin Ahmad al-Manúčehří (zemřel asi r. 1040), patřil k okruhu dvorních poetů sultána Mas'úda, syna slavného sultána Mahmúda (971-1030), dobyvatele tureckého původu a zakladatele dynastie Ghaznovců vládoucí v afghánské Ghazní. Básnické jméno Minúčehří si zvolil na počest svého chlebodárcce, zijárovského knížete Falaku`lma`álí Minúčihra ibn Kábus Vušmgíra, vládce íránského Tabaristánu. Sám uvádí, že pochází z Dámghán, vesnice v Bústámu, ale jiní autoři za jeho rodiště označují Balch. Byl žákem Abú'lfaradže Sandžáriho a současněkem 'Unsurího, slavného „krále básníků“ na dvoře sultána Mahmúda. Na ghazenský dvůr se dostal až v pozdějších letech svého života, ale jako oblíbený sultánův chvalořečník si brzo získal takovou prestiž i bohatství, že začal být nazýván Šast-galle – vlastník šedesáti stád, což ale asi nebylo pravda.

Ve svých básních projevuje dokonalou znalost perského jazyka. Dobře také znal i předislámskou beduínskou poezii a nechával se jí inspirovat, a na rozdíl od módní vyumělkovanosti veršů se spíše držel staroarabského konzervativního stylu. Jeho verše jsou plné originálních příměrů a metafor; jako první v perské poezii píše formou *musammatu* – šestiřverší s rýmovou strukturou *aaax, bbbx; aaax, bbbx*.

Na ghazenském dvoře mimo jiné napsal i zde uvedenou enigmatickou kasídu, oslavnou báseň ve formě hádanky. Nazval ji „Podobenství o svíčce“ a věnoval ji oslavě svého učitele a přítele 'Unsurího. Svíce byla symbolem tvůrčích soutěží mezi básníky sultánského dvora. Kolovala mezi jednotlivými autory, udělovala jim slovo, otvírala srdce a v mysli probouzela představivost. Minúčehřím hojně užívané metafory ohně, plamene, šířavého žáru vedoucího k rozplynutí, v protikladu k chladu, pohasnutí, nářku a utrpení jsou zároveň podobenstvím o básníkově životě, v němž krátké okamžiky básnického extatického vytržení střídala prozaická a tím šedivější realita. Svíčka, jejíž popis autor skrývá do pozoruhodných metafor, je zároveň jakési jeho druhé já, *alter ego*, zatracované a současně milované.

Kasída je v perském originále psána metrem *ramal*, které v překladu do češtiny nebylo možno dodržet, stejně jako klasickou rýmovou strukturu básně.

.....
Použité prameny: Rypka, J. a kol.: Dějiny perské a tádzické literatury. ČSAV, Praha 1956.

Rodina: prehistorické malby na keramice, nalezené v Tape Mussjan, Írán

BUCHÁRÁ

R. Mirchi

Buchára je kulturní a umělecký časopis, který shromažďuje a vydává zprávy, články a kritiky o íránské kultuře a umění, o kterých se píše jak v Íránu, tak po celém světě. Vychází v Teheránu pod redakcí Ali Dehbashi. Jeho hlavním cílem je ochraňovat a rozšiřovat perský jazyk se snahou pohlížet na perskou literaturu v širším kontextu. Proto chová úctu ke všem spisovatelům, jak z klasické éry, tak ze současnosti, a nedává přednost vyhraněně jen některému stylu. Snaží se touto cestou zaměřit pohled čtenářů na úsilí, které je věnováno rozšiřování perské kultury.

Pro případné zájemce uvádíme internetovou adresu, na které si mohou prohlédnout elektronickou formu časopisu.

<http://www.bukharamagazine.com>

ایران - تهران - صندوق پستی 15655 - 166

V předposledním 28. čísle, přinesl časopis Buchára na str. 109-110 krátký úvod o básníkovi Miroslavovi Holubovi, a pak krátkou báseň v perském jazyce v překladu z angličtiny od Safdara Taqízáde.

میروسلاو هولوب Miroslav Holub (۱۳,۹,۱۹۲۳ - ۱۴,۷,۱۹۹۸)

میروسلاو هولوب شاعر و مقاله نویس (پزشک) اهل چک در سال ۱۹۲۳ به دنیا آمد. در نیمه دوم دهه ۱۹۵۰ به گروه شاعران جوانی پیوست که با نشریه نوگرایی کوتن همکاری داشتند. این گروه در مقابل شیوه قهرمانی و متظاهرانه ای که از سوی نظریه پردازان حزب حاکم ترویج می شد، برنامه ای برای انتشار شعرهای غیررمانتیک و غیرمقیدی به اجرا درآورد که به نام (زندگی روزمره Denní služba) شهرت یافت. هولوب در کارش غالباً به صورت یک پژوهشگر برجسته علوم به ویژه در زمینه ایمنی شناسی (که رشته تحصیلی او بود) از زندگی مردم الهام می گرفت و روشنی و دقت علمی در شکل بندی یک موضوع، برای او بیش از استعاره هایی اهمیت دارد که در شعرهای اولیه اش به چشم می خورد. در سال ۱۹۷۱ گزیده ای از شعرهایش به نام (هرچند Ačkoli) به زبان انگلیسی ترجمه و چاپ شود. بر اثر اوضاع و احوال سیاسی پس از اجرای بهار پراگ ۱۹۶۸، دیگر نتوانست در کشور خود کتابی به چاپ برساند تا این که در سال ۱۹۸۲ به خارج از کشور رفت و در آنجا بسیاری از شعرهای جدیدش، حتی پیش از انتشار به زبان مادری در کشور چک، به زبان انگلیسی ترجمه و منتشر گردید. هولوب گذشته از شعر، آثاری طنزآمیز و مقاله های جدی با موضوع های گوناگون و از جمله ارتباط علم و فرهنگ نیز نوشته و منتشر کرده است.

میروسلاو هولوب Miroslav Holub شبیه سازی

ترجمه: صفدر تقی زاده (تهران)

Sadeqi Ali Akbar (68) - Írán

زمان حال:
جماعتی از گوسفندان خوش علف خوار.
جماعتی با کلاه های لبه پهن.
جماعتی با عمامه.
جماعتی با کلاه های بیسبال که نقابشان
به پشت سر کشیده شده است.
جماعتی با کله های تاس.
جماعتی با پازلفی های مجعد.
برگزیده ها، مطرودها.
دنیا روز چهارشنبه به پایان می رسد.
دنیا پس فردا آغاز می شود.
آن سوی دنیا:
چنگ های که سیم آن ها موی آدمی است.
بارگاه های با حوریان.
اسب سوارانی بی سر.
با گام های رژه، سان می دهند،
گازخنده آور به سینه فرومی برند،
شعله های آتش از سینه برمی آورند.
دراین اثنا،
نطفه یاخته جسمانی
چونان شهید گیاه در ماه ژانویه، سریع به تخمک
انتقال می یابد.

شبیه سازی چیزی کهنه و پیش پا افتاده است، آقایان.
شما خودتان شبیه سازی شده اید، تا اعماق وجودتان.

Přehled díla Miroslava Holuba

"Ohnice", "Denní služba"(1958), "Achilles a želva", "Slabikář" (1961), "Jdi a otevři dveře" (1962), "Kam teče krev", "Zcela nesoustavná zoologie" a "Tak zvané srdce(1963), "Ačkoli" (1969), "Beton" (1970), "Naopak" (1982), "Interferon čili O divadle" (1986), "Sagitální řez" (1989), "Syndrom mizející plíce" (1990), "Ono se letělo" (1994), "Anděl na kolečkách" (1963), "Žít v New Yorku" (1969), "Aladinova lampa" (1996), "Tři kroky po zemi"(1963), "K principu rolničky" (1987), "Maxwellův démon čili O tvořivosti" (1988), "Skrytá zášť věku" (1991) a "O příčinách porušení a zkázy těl lidských" (1996).

پیام انسانی ادبیات ایران

Humánní posláání perské literatury

Dr. Esmail Shafagh

دکتر اسماعیل شفق

ادبیات هرکشوری نشان دهنده فکر و فرهنگ آن کشور است. به تعبیری دیگر بزرگان هنر و ادبیات هر مملکتی پسندها و سلیقه‌ها و افکار مردم را بصورت شعر و ادبیات و هنر بیان می‌کنند. از نظر محتوا ادبیات کلاسیک فارسی بیان‌کننده روابط انسان با خدا، انسان با خودش و انسان با طبیعت است. بخشی از ادبیات کهنسال فارسی اختصاص دارد به رابطه انسان با خداوند که اوج آن بصورت اشعار صوفیانه و عرفانی خود را نمایان می‌سازد. قسمتی از شعر و ادبیات فارسی مربوط است به توصیف طبیعت و زیباییهای آن که در اشعار منوچهری و فرخی سیستانی بصورت بارز و آشکار دیده می‌شود. اما یک بخش از ادبیات فارسی هم مربوط است به روابط انسان و برخورد و تفاهم انسانها با یکدیگر. این بخش از ادبیات فارسی که به انسان دوستی و نوعی (اومانیزم humanism) اشاره می‌کند، یا روابط انسانی را بر مبنای فلسفه (حکمت نظری) مطرح می‌سازد و یا بیان‌کننده خصلت‌هایی است که انسانها بر مبنای روابط و برخوردهای روزانه و نیازمندیهای مربوط به آن، دست یافته‌اند که بدان (حکمت عملی) گفته می‌شود.

در هر صورت هم نمونه‌های خوبی از انسان دوستی در شاخه (حکمت نظری) در ادبیات فارسی دیده می‌شود و هم (حکمت عملی). از نظر توجه به مقوله انسانی شاید ادبیات فارسی یکی از پیشروان اومانیزم شمرده شود. فردوسی بزرگترین حماسه سرای ایران یکی از نخستین شاعرانی است که به انسان و جایگاه او اشاره کرده است. فردوسی نه تنها به انسان بلکه حتی به حیوانات کوچک هم اظهار دلسوزی کرده است:

میازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است

او با تأسف فراوان جنگهای شاهنامه را روایت کرده است. و از این که انسانها خودخواهانه دیگران را می‌کشند افسوس می‌خورد. حتی پشیمان است که چرا مرگ انسانها را می‌رباید و شکار می‌کند:

شکاریم یکسر همه پیش مرگ سری زیر تاج و سری زیر ترک

ناصر خسرو شاعر ایرانی قرن پنجم هجری نیز برای انسان حرمت و احترام خاصی قایل شده است ولی احترامی که برای انسان قایل است به خاطر عقل و اندیشه اوست نه فقط برای ظاهر جسمانی او. به نظر ناصر خسرو همه انسانها در هر جای دنیا مخلوق خداوند و مثل نهالی است که خداوند آنها را کاشته است و کسی حق ندارد به خاطر خودخواهی و غرور خویش آنها را بشکند و پایمال سازد:

خلق همه یکسره نهال خدایند هیچ نه بشکن تو زین نهال و نه برکن

که از قرآن گرفته شده است. در قرآن آمده است که: هر کس انسانی را ناحق بکشد گویی که تمام انسانها را یکجا کشته است.

سعدی شیرازی شاعر سرشناس و بزرگ ایران نیز یکی از شاعرانی است که درباره انسانها و احترام و حرمت آنها بسیار سخن گفته است و انسان دوستی در آثار او موج می‌زند. به نظر سعدی وجود انسان به خاطر افکار و اندیشه‌های او و به خاطر روحی که خدا در او دمیده است ارزشمند است. و گرنه ظاهر انسان چندان ارزشی ندارد هر چند که لباس زیباهم پوشیده باشد:

تن آدمی شریف است به جان آدمیت نه همین لباس زیباست نشان آدمیت

اوج انسان دوستی سعدی در دوبیت معروف زیر نهفته است که قرن‌ها پیش از به وجود آمدن سازمانهای جهانی بشری مثل حقوق بشر و ملل متحد و نظیر آن سروده شده است:

بنی آدم اعضای یکدیگرند که در آفرینش زیک گوهرند
چو عضوی به درد آورد روزگار دگر عضوها را نماند قرار

جلال الدین رومی (مولوی) نیز از شاعران بزرگ قرن هفتم هجری است که جنگ و خونریزی را ناشی از جهل و نادانی می‌داند. به نظر مولوی چون روح پاک و بی رنگ انسانها با رنگ غرور و خود خواهی آلوده می‌گردد، برای فرونشاندن عطش خود به ظلم و ستم روی می‌آورد و گرنه پیامبران خدا هیچگاه باهم جنگ نمی‌کنند. کدام پیامبر است که پیامبر پیشین را محترم نشمرده باشد؟

چون که رنگی اسیر رنگ شد موسی با موسی در جنگ شد
چون به بی رنگی رسی کان داشتی موسی و فرعون دارند آشتی

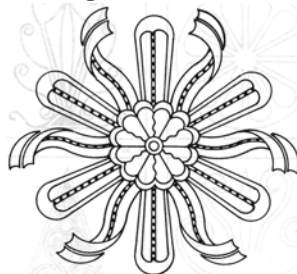
نه تنها شاعران بزرگ کلاسیک ایران بلکه در شعر و ادبیان معاصر ایران نیز انسان دوستی جایگاه مخصوصی دارد. شاعرانی مثل فرخی یزدی و میرزاده عشقی و علی اکبر دهخدا هر یک درباره ارزش و احترام انسانها بسیار سخن گفته اند. از هفتاد سال قبل از این نیز که (شعرنو) در ادبیات ایران به وجود آمد، شاعران کوشیدند که حقوق اجتماعی انسانها را به آنها بشناسانند و آنها را آگاه سازند. هر چند که در ادبیات ایران همانند گذشته از فلسفه و عرفان نشانه‌چندانی نیست ولی آگاهی بخشیدن به انسانها و دفاع از حقوق آنان در برابر ستمگران، به ادبیات معاصر ایران شادابی و اهمیت خاصی بخشیده است.

نیما یوشیج و پیروان او از انسانها و حقوق اجتماعی او دفاع کرده اند. بطوری که نیما یوشیج در یک شعر معروف سمبلیک انسانهای ضعیف و ناآگاه را به شخصی تشبیه کرده است که در حال غرق شدن است و انسانهای دیگر در کنار ساحل نشسته اند و تماشا می‌کنند:

آی آدمها که بر ساحل نشسته شاد و خندانید
یک نفر در آب دارد می‌سپارد جان
یک نفر دارد که دست و پای دایم می‌زند
روی این دریای تند و تیره و سنگین که می‌دانید

.....

بدین ترتیب معلوم گردید که ادبیان ایران فقط ستایش کننده گل و بلبل و طبیعت نیست بلکه پیامهای انسانی مهمی برای تمامی بشریت نیز دارد که این خود براهمیت ادبیات ایران می‌افزاید. یکی از عارفان ایران گفته بود بر سر در خانقاه او بنویسند:
آنکه این جا آید نانش دهید و از ایمانش نپرسید، زیرا آنکه به جانی ارزد، به نانی ارزد.
یعنی تمام انسانها به خاطر روح و جان الهی که دارند قابل احترام هستند.

Vzor rytý na stříbrné číši z období dynastie
Pártů (256 B. C. - 224 A. C.)

FEBIOFEST 2005

R. Mirchi

فایوفست ۲۰۰۵

Již 12. ročník festivalu zahájil přehlídku kinematografické tvorby 31.3.2005 v Praze a pokračoval v dubnu v dalších městech České a Slovenské republiky.

Febiofest je filmová slavnost určená nejširší veřejnosti. Nabízí široké spektrum filmových novinek, retrospektiv a prezentací národních kinematografií. Laikům i odborníkům přináší komplexní pohled na současnou světovou tvorbu, a to včetně těch nejmenších národních kinematografií a nejnáročnějších žánrů.

Íránská kinematografie byla v letošním roce zastoupena dvěma celovečerními filmy (Pár strun, režie Iraj Karimi; Šarlatové zlato, režie Jafar Panahi). Diváci hodnotili oba filmy velmi kladně (60% a 84%). Trochu ale filmům ublížil překlad titulků z angličtiny, který posunul původní záměr tvůrců filmu.

بنیان گذار فستیوال فبیوفست رئیس استودیو غیردولتی فیلم های مستند فابیو آقای فرو فنیچی FEROFENIČ و پاول ملونک PAVEL MELOUNEK از دست اندکاران فیلم چک در سال ۱۹۹۳ بودند. کاری که در یک شهر و دو سینمای کوچک آغاز گردید به تدریج در سال ۲۰۰۳ به دو کشور، دوازده شهر بزرگ، ۴۲ سینما و برای بیش از ۱۴۰۰۰۰ هزار تماشاگر توسعه یافت.

گردانندگان فستیوال زمینه کاری خود را محدود به یک نوع فیلم و برای گروه ویژه محدود نکردند، بلکه در را برای تمامی رشته های فیلم، ویدیو و تلویزیون باز گذاردند.

به غیر از فیلم به فیلمهای عروسی و مستند داده هر ساله جایزه منتقدین چک کریستیان KRISTIÁN می شود. فبیوفست بواسطه حجم بالای کارهای به نمایش گذاشته شده هر ساله مقام نخست را برای خود در اروپا کسب می نماید.

در کنار فستیوال فیلم کارلو ویواری یکی از ارزشمند ترین فستیوالهای جمهوری چک می باشد.

Pár strun / CHAND-E TAR-E MOU

Režie: Iraj Karimi (1953)

Anotace k režisérovi: Vystudoval polytechniku a od roku 1981 natáčel krátké filmy. Od roku 1984 působil jako filmový kritik. Přeložil mimo jiné knihu o Miklósi Jancsóovi Rozumět filmu a scénář Rocca a jeho bratrů. Napsal román a sbírku povídek. Debutoval roku 2001 celovečerním snímkem Going by. Pár strun je jeho druhý film.

Popis filmu:

Komorní, formálně vytříbený snímek o poutech a odloučení. Během odloučení od manžela volá Homa rodině a přátelům a snaží se vyřešit potíže svého syna, který studuje na univerzitě. Všechno je blízko a všechno je daleko. Pouta i lidé. Režisér o svém filmu napsal: Pár strun - jako pár spojení. Pár strun - jako schody, které vedou nahoru a dolů. Pár strun - jako pár telefonních drátů. Pár strun - jako vlasy neviditelné ženy.

Šarlatové zlato / TALAYE SORKH

Režie: **Jafar Panahi (1960)**

Anotace k režisérovi: Jafar Panahi je jedním z nejslavnějších íránských režisérů, ale většina jeho filmů je v Íránu zakázána. V roce 1995 získal Zlatou kameru v Cannes za snímek Bílý balónek a v roce 2000 Zlatého lva v Benátkách za film Kruh. Jeho kritické vidění světa, hluboký smysl pro tragédii a drama všedního dne a režijní mistrovství při práci s neherci přímo navazují na mistrovství italských neorealistů.

Popis filmu:

Hussein trpí následky válečného zranění. Je pomalý, hodný, spolehlivý. Proč tedy jednoho rána vtrhl do malého klenotnictví a vraždil? Sledujeme Husseinovy jízdy na motorce s horkou pizzou, jeho dodávky zákazníkům všeho druhu. Svět bývalých důstojníků i reemigrantů, absurdní svět islámské tajné policie a zakázaných večírků, svět bídy i bohatství, pokrytectví i solidarity. Umělce může inspirovat, ale co dává těm ostatním? Šarlatové zlato se v Íránu nikdy nepromítalo, přestože za Panahiho důraznou kritikou režimu cítíme hluboce pozitivní vztah k rodné zemi a jejím obyvatelům. Mistrovská ukázka realistické kinematografie.

Sadeqi Ali Akbar (68) - Írán

Abú Alí ibn Síná in Czech Science and Literature

ابوعلى سینا در علم و ادبیات چک

Dr. Jiří Bečka

The declining mediaeval science of Europe was raised to a higher level by works of philosophy, astronomy, mathematics, chemistry, medicine etc., translated from Arabic into Latin. These were mostly treatises by Islamic scholars, often originated in the Iranian area, especially in Central Asia and Khorasan. One of the most celebrated authors was Ibn Sina (980-1037, an encyclopaedist from Afshana near Bukhara. In Europe, he was known under the name of Avicenna. His major writings were translated into Latin from the 13th century onwards and belonged to the basic fund of medicine and, to some extent also philosophy, till the 17th century. Thus his medical *Canon* appeared in print in 1473, till 1500 A.D. being published in further ten editions. As in other parts of Europe, medicine in Bohemia was to such extent dominated by Avicenna. His ideas were brought to Bohemia by the Czechs studying in Montpellier, before the Prague University was founded (in 1348), and even afterwards. The *Canon* was a part of basic instruction at the University of Prague. Between the 14th and 17th centuries, a Czech or Latin work of medicine not based on Avicenna's authority would be hard to find. In the field of philosophy, Ibn Sina mostly influenced European thinking through Ibn Rushd. In Bohemia this is rather obvious in the writings of Master Jenek of Prague as well as Master Jan Hus, the latter often quoting Avicenna's ideas. These were also known to the Teacher of Nations, J. A. Komenský (Comenius) and other thinkers. Also the Czech poem *Tkadleček* (around 1400) and Latin poem by Laurentius Span, a humanist (1580), remind of Avicenna. Since the 19th century, Ibn Sina has also been known as a poet. Lively interest in his personality may be found among orientalists, which is reflected in doctors' theses submitted to the universities, book publisher, e.g., by the Avicenum Publishing House and numerous Czech translations and treatises printed in various magazines, a list of which is appended.

Výzva ke všem členům Česko-iránské společnosti, sympatizantům a ostatním čtenářům Bústánu

Prosíme o zaslání Vašich zajímavých příspěvků, které byste chtěli v našem čtvrtletníku otisknout. Mohou to být vaše vlastní práce nebo překlady, týkající se česko-perských vztahů v oblasti kultury, ekonomie a vědy.

Uvítali bychom, kdyby příspěvky byly psány ve Wordu, ale neodmítneme ani články a zajímavosti psané v ruce nebo jinak sepsané zdroje a informace, které by zajímaly většinu našich čtenářů.

Příspěvky přijímáme na těchto adresách:

reza.mirchi@suro.cz nebo Pardis Praha, P.O.Box 55, 160 00 Praha 6

Středověká věda Peršanů v Čechách

Dr. Jiří Bečka

علم قرون وسطی ایرانیان در چک

V e středověku i v prvních staletích novověku velmi výrazný soubor duchovních darů z Východu tvoří četné spisy tzv. arabské vědy - vědeckých pojednání islámských vědátorů, ze značné části učenců iránských, v oborech matematika, astronomie, fyzika, chemie, lékařství, zeměpis aj. Muslimští Iránci psali vědu a odbornou literaturu v prvních staletích arabsky, podobně jako křesťanští v Evropě psali latinsky. Na toto téma byla u nás napsána řada vážných dílčích studií - zmíníme se tu o nejvýznamnějších příspěvcích učenců z iránského světa.

Do prvních lékařských škol v Salernu a potom v Montpellier od r. 1160 židovští a křesťanští lékaři, kteří byli donuceni opustit španělkou Cordóbu, přinesli s sebou tzv. arabskou medicínu, která znamenala velký pokrok. V Montpellier tehdy studovali také čeští studenti a ti tuto pokročilou vědu přinesli do Čech.

Obrovský přínos znamenalo poznání latinských překladů spisů iránského učenice Avicenny. Jeho celé jméno v Persii znělo Abú Alí Hosejn ebne Abdalláh ebne Hasan ebne Síná. Narodil se v Afšáně u Bucháry roku 980 a zemřel v Hamadánu v Iránu roku 1037. Asi nebylo tehdy lékaře, který by se ve svých spisech neodvolával na autoritu Peršanů, tak např. Mikuláš Klaudián (Kulha) ve spise Zpráva a naučení ženám těhotným z r. 1519 připomíná Avicennovy názory - tak např.: „žena, kteráž by

by nejprvnější dítě měla, při ní má šetřeno býti na pupku dítěte ...“. Ondřej Schrutz, historik českého lékařství píše ve Sbírce přednášek a rozprav z oboru lékařství (Praha 1899), že ve starších dobách se studium lékařství na pražské univerzitě opíralo o Avicennův Kánon, který podával obecné i filosofické poučení o medicíně. A Jan ze Žatce, německý notář v prvních letech 15. stol. ve svém hádání oráče se smrtí nazvaném Der Ackermann aus Boehmen napsal, že „Aristotela a Avicenny želí až podnes přemnoho lidí.“ Proslulost této lékařské vědy dokládá patrně i zpráva českého dvořana, diplomata a cestovatele Krištofa Haranta z Polžic a Bezdruzic (1564-1621). V knize Cesta z království českého (1608) konstatuje, že židovští lékaři v Egyptě mají k dispozici vzácné lékařské knihy Gallena, Almansora aj. v řeči turecké a arabské. Úctu, která vládla, dokládají slova profesora a rektora pražské univerzity Marka Bydžovského z Florentina (1540-1612), který v rukopise Rudolfus rex výklad uzavírá: „Toto gest tiech sedm věcí na nichž wsecko zdrawie leží ... a ktožby proti tomu mluwil, ten by mluwil proti mistru Awicennowi, Iphokratowi a Galenowi“. A Mistr Řehoř, lékař Albrechta Rakouského, napsal „De evitanda ex venenis morte tractatis“, jež však se podle historika české medicíny plně kryje s Avicennovým „Sermo universalis de casutela a venenis.“

A český lékař Josef Aul, který léčil v letech 1918-1920 ve Střední Asii, v knize V zemi Tamerlanově a Zarathuštrově (Praha 1923) píše, že není buchárského občana, který by oddaně nevěřil šejchovi Abú Alí Sínovi - a dodejme, že přední tádžický básník Pajrav Sulajmóni nazval Aula Abú Alí Sínou naší doby.

Peršani ve středověké vědě

Dr. Jiří Bečka

یرژی بچکا، ایرانیان در علوم قرون وسطی

MUDr. Denk v minulých číslech Bústánu vylíčil význam Avicenny i dalších starých iránských lékařů pro medicínu – Avicenna však byl snad ještě důležitější filosof a další Peršani se kdysi zasloužili v dalších vědách

Ještě za silnější autoritu se však považuje Avicenna ve filosofii – velmi hluboko pronikl do dobového myšlení. Ukazuje to Jiří Cepl ve stati O Ibn-Sínovo místo v dějinách filosofie ve Sborníku prací filosofické fakulty Brněnské univerzity 1953. Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic (1461-1510) se vyjádřil, že přední humanista Jan Šlechta ze Všehrd (1466-1525) ve své filosofické studii Mikrokosmos (jež se nezachovala) se nespokojil s filosofií římskou, přemnoho přebíral z tajností řeckých a arabských. Z důležitých spisů na toto téma uvedeme ještě J. Bakoše, Psychologie d' Ibn Sína, Praha 1956. Asi by nebylo správné opominout, že neobyčejně rafinované a složité české prozaické dílo zmíněného autora Tkadlečka asi z roku 1400 líčí alegorickou hádku milence s Neštěstím a vyzývá čtenáře, aby „se nazavazoval sám svým doufáním, jako činil mudrce onen Avicenna, o němž praví Aristoteles a komentátor (tj. Averroes – Ibn Rušd) ve svých třech knihách, jenž je píše o nebi a světě; i praví: „Trojí věc častokrát přivedl k tomu, že Avicenna blůdil v přirozených věcech ...“

Velmi výrazně se v české vědě projevil perský učenec, největší a neoriginálnější medik ale také chemik v evropské podobě Razes, také Rhases – ve skutečnosti Peršan Abúbakr ebne Mohammad ebne Zakarijá ebne Jahjá ar-Rází, žijící v letech 865-925 v Reji v Iránu – část života byl ředitelem nemocnice v Bagdádu. Jeho dílo bylo vážené v islámském světě a brzy na to i v Evropě; před rokem 1380 byl v našich knihovnách komentář k jeho spisu od Jana z Jindřichova Hradce a je třeba vyzdvihnout, že české překlady jsme měli už na počátku 15. století. Dočteme se také, že lékař Andres Zbořský si dal ještě r. 1566 od bakaláře Mikuláše Vrány přeložit latinský rukopis Kniha vejkładův na traktát devátý lékaře Rassysa k Al-Mansorovi. Tento spis obligátně četli čeští medicové v prvním roce výuky. Z roku 1599 je obsírný latinský výklad Jana Černého k 9. knize Razisově, rukopisu z 15. století. Potom Karel Jaromír Erben roku 1864 vydal knihu Rhazesovo ranné lékařství (104 str.). Ještě Weytah Regimentu Zdrawj, vydaný v Praze r. 1786 hned v prvních řádkách vyzvedává Rázího význam pro medicínu. Rází, který zastával postřehy řeckých atomistů, je považován rovněž za vedoucího chemika staré doby. Dílo Alberta Velikého ze 13. století, jež bylo pilířem alchymie období, „jen o málo se odchylovalo od Rázího klasifikace a systému alchymistického poznávání“. Otakar Zachar v pojednání Z dějin alchymie v Čechách (1899) oceňuje Rázího a píše, že roku 1576 Bavor ml. Rodovský z Hustiřan (1526-1600) prohlásil za veledůležitou knihu pro alchymii, z těch, jež sledoval, spis, který napsal Rasis. Rodovský napsal, že „obyčej jest byl u Perských, že žádný králem býti nemohl, leč by byl mudrcem“ a „že perské mudrctví učeno bylo prve v školách ... a v zemi bylo mnoho mužů učených, jako Albumasar, Abenragel, Rasis, Geber, Avicenna ... a Řekové jsou toliko, jiskřičky z moudrosti a umění egyptských a perských.“ Historička českého lékařství M. Vojtová konstatuje, že se v dalších staletích „začalo mezi lékaři upevňovat učení o nakažlivých nemocech, jímž se řídil už Rhazes“. Z prací starých perských lékařů v našich sbírkách rukopisů, které sloužily českým lékařům v 15.-17. století, patří ještě Hali Abbas. Rodák z iránského Ahvázu – Alí ebne al-Abbás al-Madžúsí, který zemřel v Ahvázu roku 994 Jeho

Biblické spisy přeložil do latiny Konstantin Africký a ty pak sloužily evropským lékařům. Z překladů Kánonu a dalších východních spisů přešla jistá část arabských a perských výrazů do evropských jazyků – tak do českého lékopisu šafrán, hašiš, alkohol aj. Velký důraz kladli Peršané na farmakologii a ta měla závažný vliv na evropskou – např. dílo Abú Mansúra Muvaffaqa z Herátu nacházíme v četných latinských překladech v Evropě a také u nás.

Zařazení astrologie do světa křesťanských představ usnadnily i její proměny v islámském prostředí, hlavně Albumasarovo dílo *Introductorium*. Důležitý byl jeho pružný názor na astrologický fatalismus. Albumasar byl velmi uznávaný astronom Mohammad ebne Omar Abúmašar Balchí, narozený r. 885 v Balchu, dnešním Afghánistánu. Byl rovněž považován za proroka příchodu Ježíše Krista. Podle knihy K. Fischera *Astronomie na Akademii Astropolitaně* (Bratislava 1977) Abúmašar ve spise *Introductorium ad astronomiam* zavedl do Evropy prvky perské astrologie, které zapustily silné kořeny v Praze. Dokazuje to kodex z Krakova a rukopis z Bratislavy. Oba doklady jsou českého původu. Výrazně přispěli Peršani Avicenna, Bírúní, Omar Chajjám a další. Suverenitu východní astronomie dokládá rovněž spis Z. Denka a O. Hlada *Hvězdy s arabskými názvy* vydaný Hvězdárnou a planetáriem města Prahy roku 1996, uvádějící na dvě třetiny běžných arabských názvů s patřičným vysvětlením. Do názvosloví současných evropských jazyků a také do češtiny se usadila řada odborných arabských termínů jako nadir, zenit, azimut, kantarát, alhidád i další.

Byl tu také zájem o matematiku: ve sbírkách rukopisů nacházíme díla středoasijských badatelů – matematika Alfragana, to jest Al Fargháního, nebo encyklopedisty Fárábího (Abúnasr Mohammad ebne Tarchán, 873-950), o jehož díle napsal na filosofické fakultě University Karlovy rigorózní práci roku 1973 Ján Molnár. Nechybí tu spisy v Evropě proslulého encyklopedisty Albirona, tj. učenice jménem Abúrahmán Mohammad ebne Ahmad Chárazmí Bírúní z Chárazmu, který se narodil roku 973 – zemřel v Ghazní, v dnešním Afghánistánu asi roku 1040.

Asi padesát starých rukopisů algorismů vlastní jen Národní knihovna v Praze a Pražská kapitula. Další jsou v Národním muzeu, na Strahově, v Olomouci, Brně a patrně i jinde a svědčí o někdejší zájmu o matematické spisy al-Chárazmího.

Slovo algorism je totiž odvozeno od jména středoasijského učenice, jehož jméno znělo Abúabdolláh Mohammad ebne Músá al-Chárazmí al-Madžúsí (asi 780-850), který pocházel z dnešní uzbecké Chívy. Sepsal *Knihu o sčítání a odečítání* podle indického počtu. To bylo pak několikrát přeloženo do latiny. Jeho jméno Al Chárazmí přetvořené v Evropě v Algorasmi dalo nakonec název vědě o číslicích – algorismus. Jeden zapsal Mathias Bohemus z Týna nad Vltavou. Zajímavé jsou dva algorismické spisy, jež napsal Křišťan z Prachatic v první polovině 15. století.

O českém užití jejich latinských spisů do 16. století v Praze podala podrobné poučení C. Zuzana Silagiová v článku *Pražské algorismy* (*Listy filologické* 1995, s. 38-59). Al Chárazmí dodal evropské matematice také slovo algebra – z arabského – al-džabr, cifra. – sefr a další.

Naši učenci měli k dispozici také spisy encyklopedisty Gebera, který vynikl v medicíně, chemii i astronomii – odmítal např. vliv hvězd na práci alchymistů. Žil asi v letech 731-815, pocházel z Túsu v Íránu a jeho jméno znělo Džábír ebne Hajjám. Latinské dosti volné zpracování z 12. století jednoho jeho spisu nazvané *Liber claritatis* mu vyneslo jméno *Gaber rex Arabum* – Gáber král Arabů. Ve sborníku Národního muzea v Praze (č. 9) se dočteme, že existuje účet pro Petra Voka za vazbu knihy *Gabri Arabis* ..

Soupis rukopisů v českých knihovnách obsahují skutečně četná díla v latinském

překlady učených pojednání jmenovaných východních učenců. Tak např. Ant. Podlahy Soupis rukopisů metropolitní knihovny vlastní sedm rukopisů Avicennových prací ze 14. a 15. století. A mezi prvotisky Strahovské knihovny v Praze je Canonis libri V z roku 1500 a dva exempláře jeho Kanonu z roku 1489 a 1498.

Problému islámské vědy a významu Peršanů v ní psal také T. G. Masaryk ve Sborníku historickém 1883, s. 188-290 v článku Ernest Renan o vědě v islamismu.

Literatura:

- Abú Alí ebne Síná – Avicenna, Z díla. Přel. V. Kubičková a K. Petráček, Praha 1954
Ján Bakoš, Psychologie d'Ibn Sina (Avicenne) d'apres son oeuvre aš-šifa, Praha 1956
Ibn Síná (Avicenna), Kniha definic. Přel. J.Štěpková, Praha 1954
A. Sadykov, U. T. Saipov, N. M. Madžidov, N. M. Gordějevová. Abú Alí Ibn Síná. Přel. P. Janouš. Praha 1988
Il Canone di Avicenna fra Europa e Orienta nel primo Cinquecento. L'interpretio Arabicorum nominum di Anrea Alpago. Utet 1991
O. Zaxhar, Z dějin alchymie v Čechách, ČČM 73, 1899
O. Zich, O alchymii a českých alchymistech, Praha b. d.
M. Říhová, Výuka na Lékařské fakultě v Praze ve XIV. a XV. století, Plzeň, s. 77-79
M. Vojtová a kolektiv, Dějiny česko-slovenského lékařství, Praha 1970
Jan Špott, Lékařství za doby partikulární - studium v Čechách. Časopis lékařů českých 22, 1883. 32 pokrač.
Jos. Ritter v. Hasner, Die Aelteste Medizin in Boehmen. Vierteljahrschrift fuer eine praktische Heilkunde, 23, 1866, 2. sv., s. 1-35
Ph. D. N. Mardirossian, Stav orientalistiky v Československu. Národní listy 1930, č.239, s.0A
J. Krása, Rukopisy Václava IV, P. 1971
V. H. Matula, Hledání kamene mudrců, P. 1948
Karel Petráček, Arabská věda a filosofie. Nový Orient 1953, s. 144
Rudolf Dvořák, O kulturním významu Arabů pro Evropu. P. 1884, 28 str.
Jiří Bečka, Íránský svět v české a slovenské literatuře a vědě. P. 1988, 143 str.
Jiří Bečka, Perští a středoasijsí učenci v české středověké a raněnovověké vědě. Bústán 1, 1998. s. 7-8
J. Bečka, Scholars from Khurasan in Czech Medieval Science. Central Asia, Firenze 2003, s. 13-17
Luboš Nový, Dějiny exaktních věd, P. 1961
Adolf Juškevič, Dějiny matematiky ve středověku. Praha 1977, 447 str.
Josef Úlehla, Dějiny matematiky, P. 1901, 342 str.
František Balada, Z dějin elementární matematiky. P. 1959, 240 str.
Zuzana Silagiová, Pražské algorismy. Listy filologické CXVIII, 1995, s. 38-59
J. Smolík, Matematikové v Čechách od založení university pražské. P. 1864, 119 str.
Z. Denk a O. Hlad, Hvězdy s arabskými názvy. Praha 1996, také angl. a něm. text,
Habilitationní přednáška
Felix Tauer, Medicina a farmakologie, In: J.Rypka, Dějiny perské a tádzické literatury, Praha 1962, s. 403-407

Omlouváme se čtenářům za případné chyby v tomto článku od pana dr. Bečky, protože již nemohl provést poslední korekturu textu. Děkujeme za pochopení. Redakce

Londýn se chystá vzdát hold Kiarostamimu

R. Mirchi

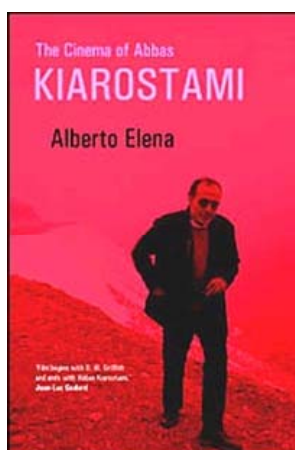
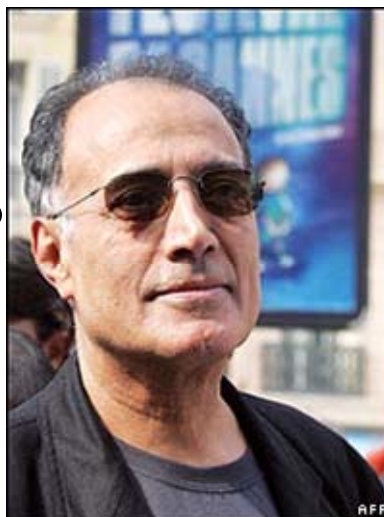
بزرگداشت کیارستمی در لندن

Od 27. dubna až do 19. června 2005 několik významných anglických institucí uspořádá festival na počest v Česku dobře známého íránského režiséra Abbasa Kiarostamiho.

Jeho rozsáhlý program se bude konat za podpory uměleckých a kinematografických institucí v Británii, jako jsou Národní filmový a divadelní institut (NFT), televizní kanál Channel 4, Filmová škola v Londýně, Francouzský kulturní institut, institut Britania film (BFI), muzeum Victoria-Albert, noviny Guardian, fotografický časopis Portfolio, kinematografický podnik Artificial Aye a galerie Zeldy čítel. Kromě promítání všech jeho filmů - krátkých, celovečerních a dokumentárních, od „Nan va kuče“ (Chlábek a ulička) až po „Dah ruje dah“ (Deset plus deset) - se plánuje další program, například dvě výstavy fotografií a koláží s názvy Stromy ve sněhu a Les bez listů. V loňském roce byly tyto výstavy v menším rozsahu předvedeny v íránském Muzeu současného umění pod názvem „Báqe írání“ (Perská zahrada). Letos budou předvedeny v odlišném trojrozměrném pojetí v Muzeu Victoria-Albert. Stromy ve sněhu je název kolekce fotografií Kiarostamiho, které tento fotograf, básník a filmař fotografoval v průběhu 25 let, a má úzké propojení s jeho krátkými básněmi, jež předestírají jádro jeho filosofického myšlení. Kiarostami začal s fotografováním v 70. letech, ale se zveřejněním počkal na 90. léta 20. století. Jeho černobílé fotografie byly v posledních letech vystavovány na více než 25 mezinárodních výstavách.

Na tomto londýnském festivalu bude po Římu a Bruselu poprvé promítán film „Tazije podle Kiarostamiho“. V průběhu této projekce bude Kiarostami s diváky živě rozmlouvat přes dvě velké obrazovky.

Dále se bude od 29. dubna do 1. května konat třídní sympóziu o Kiarostamim a jeho díle pod názvem „Abbás Kiarostami: obraz, zvuk a pohled“, při kterém patnáct řečníků z různých zemí bude hovořit o inteligenci a kráse ve filmech, fotografiích a básních Kiarostamiho a o míře vlivu jeho díla na umění a okolní společnost. Po ukončení krátkého devítidenního kurzu ve Francouzském kulturním institutu Cine Lumiere natočí účastníci digitální film, který bude promítán v přítomnosti Kiarostamiho a Bena Gibbsona, ředitele Filmové školy v Londýně. Při této příležitosti budou zájemcům poskytovány knihy a bulletiny, které byly vydány speciálně o Kiarostamim a jeho filmech. Mezi těmito knihami je také kniha od filmového historika, profesora University v Madridu, Alberto Elena pod názvem „The Cinema Of Abbas Kiarostami“, a také kniha o filmu „Dah ruje dah“ (Deset plus deset) od redaktora časopisu Time Out Jeffa Andrewa a programátora NFT. Fotografický časopis Portfolio vydal speciální číslo o Kiarostamim a jeho tvorbě, a také časopis Eastern Art Report vydal číslo zaměřené na Kiarostamiho.

RAMSARSKÁ ÚMLUVA BUDE MÍT

35 LET

R. Mirchi

پیمان رامسر ۳۵ ساله می شود.

Dne 2. února roku 1971 se sešli pod záštitou UNESCO v letovisku Ramsar v provincii Mazandarán na severu Íránu odborníci z oblasti ekologie a vládní činitelé, kteří měli ve svých programech ochranu životního prostředí. Konferenci tehdy zorganizoval Eskander Firouz, ředitel resortu biotopu lovné zvěře, ptactva a ryb. Plodem tohoto setkání bylo navržení a podpis Úmluvy delegáty z 18 států, která vešla do dějin pod názvem „Ramsarská úmluva“ (úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva). Ramsarská úmluva je první celosvětová mezinárodní úmluva na ochranu a moudré využívání přírodních zdrojů. Mokřady se v této Úmluvě rozumí území s močály, slatinami, rašeliništi a vodami přirozenými nebo umělými, trvalými nebo dočasnými, stojatými i tekoucími, sladkými, brakickými nebo slanými, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje 6 m. Jedná se tak o jedinou úmluvu chránící určitý typ biotopu. Úmluva ukládá členským zemím označit na svém území mokřady mezinárodního významu z hlediska ekologického, botanického, zoologického a hydrologického. Platí od roku 1975. Po uplynutí více než třiceti let se v současném globálně pojetém špatném životním prostředí na naší planetě ukázalo, že to byl nutný a správný krok na ochranu biotopu, a že je to jedna z mála mezinárodních úmluv, která se plně prosadila a dále se rozšiřuje.

Hostitelský Írán byl pro toto setkání vybrán jako jeden ze států s největší plochou mokřadů.

Ramsarský palác, ve kterém byla v r. 1971 podepsána Ramsarská úmluva

2. únor - mezinárodní den mokřadů

Plakát vydaný u příležitosti Ramsarské konference

Všechny zúčastněné státy mají svoje národní ramsarské výbory.

Česká republika (ještě jako ČSFR) přistoupila k Úmluvě v roce 1990, kdy ji podepsala, a vstoupila pro ni v platnost od 2. července 1990 (viz Sbírka zákonů č. 396/1990). V roce 1993 byl oficiálně ustaven Český ramsarský výbor, který je koordinačním a poradním orgánem Ministerstva životního prostředí.

Mokřady mezinárodního významu v ČR evidované v rámci Ramsarské úmluvy

1. Šumavská rašeliniště
2. Třeboňské rybníky
3. Břehyně a Novozámecký rybník
4. Lednické rybníky
5. Litovelské Pomoraví
6. Poodří
7. Krkonošská rašeliniště
8. Třeboňská rašeliniště
9. Mokřady Dolního Podyjí
10. Mokřady Pšovky a Liběchovky

Oficiální vlajka Mezinárodního ramsarského výboru

Z mokřadů Dolního Podyjí

Vláda se po podpisu Úmluvy začala lépe starat o mokřady na území Českého státu, zahrnuté do seznamu mokřadů mezinárodního významu, ochraňuje je a pečuje o ně, zvláště když jsou pod mezinárodním dozorem.

Kachna - prehistorická keramika - Šuš Írán

Pro zájemce o bližší informace uvádím internetovou adresu a poštovní a e-mailovou adresu pro Ramsarskou úmluvu:

www.ramsar.org

Ramsar Convention Secretariat

Rue Mauverney 28, CH-1196 Gland

Switzerland

tel: + 41 22 999 0170

Fax: + 41 22 999 0169

e-mail: ramsar@ramsar.org

Přehled tvorby devíti významných iránských malířů

مروری بر آثار ۹ نقاش برجسته ایران

L. Parsi

Svaz iránských malířů za účelem bližšího seznámení studentů a milovníků umění připravil v devíti vybraných teheránských galeriích přehlídku tvorby děl devíti významných malířů, kteří již mají svůj umělecký rukopis. Tyto výstavy začaly 22.1.1384 a budou trvat do 7.4.1384.

Díla těchto autorů budou vystavována postupně na těchto místech:

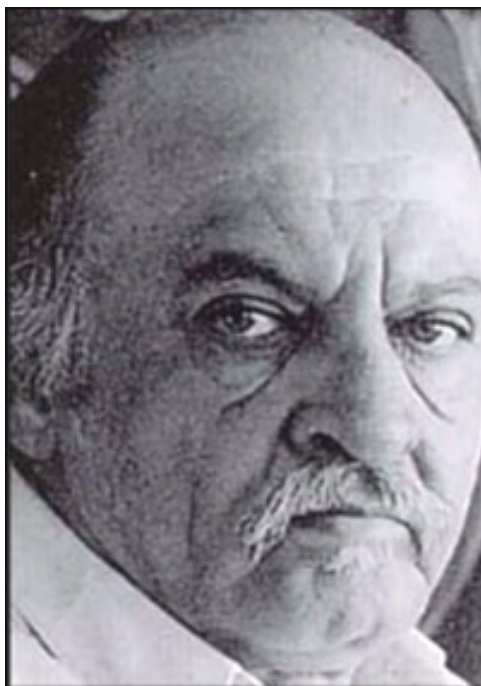
- I - Sádeqi Ali Akbar, Galerie Aria
- II - Júsh Ganji Pari, Galerie Elahe
- V - Zabihi Hasan Ali, Galerie Haft Samar
- IV - Maleki Farshid, Galerie Tarahan
- V - Kalantari Parviz, Galerie Golestan
- VI - Ammamepich Jaqub, Galerie Dey
- VII - Petgar Nima, Galerie Dey
- VIII - Etminani Babak, Galerie Brek
- IX - Vargasinai Gizela, Galerie Homa

I - Přehled díla Sádeqi Ali Akbara

Sádeqi Ali Akbar se narodil v Teheránu a studoval fakultu krásných umění na Univerzitě Teherán. Je nositelem mnoha prestižních ocenění v oblasti malby a kresleného filmu (USA, Rusko, Finsko, V. Británie, Francie, Libanon, Holandsko, Německo) včetně domácích ocenění.

Sádeqi Ali Akbar je dobře známý na poli malířství a kresleného filmu v Íránu. V oblasti kresleného filmu ho znají i ve světě. Některé jeho filmy získaly několik mezinárodních ocenění. Sádeqi je jedním z mála iránských surrealistických malířů. Díky tomu, že používá prvky z malířského směru Qahve Chane (typické malby, které se původně objevily v iránských čajovnách), je v jeho surrealistických malbách velmi zřetelný iránský duch. Sádeqi se už na gymnáziu při studiu pod vedením Avaq Hair Apetiana naučil malovat akvarely, které v průběhu let mistrovsky zvládnul a ke kterým se po letech opět ve své tvorbě vrátil.

Na teheránské výstavě jsou vystaveny pouze jeho surrealistické olejomalby a perokresby, které jsou součástí jeho i soukromých sbírek. Tyto práce jsou ze dvou jeho období. První starší období zahrnuje práce zobrazující válečníky - hrdiny oblečené ve staroperském brnění. Někteří tito válečníci nosí obličej samotného autora. Druhou skupinou jsou jeho novější práce, které jsou zarámované a některé malby pokračují průběžně přes rám obrazu.

BÚSTÁN

Oficiální čtvrtletník Česko - iránské společnosti

Ročník 8

Číslo 1 (27), 2005

Vydává :

PARDIS Praha
P. O. Box 55, P. 6
tel: 606 412 605

Určeno pro potřebu členů
Česko - iránské společnosti
a přátel perské kultury

Povoleno Ministerstvem kultury MK ČR
Distribuci zajišťuje Česká pošta, s.p., Postservis, Praha 9

Vychází jako čtvrtletník v počtu 300 výtisků (zdarma)

Redakce: R. Mirchi

Technická úprava: E. Schlesingerová

TIGIS Tisk:

Majakovského 425/32
400 02 Ústí nad Labem

Datum uzávěrky tohoto čísla - 30. 3. 2005

انجمن دوستی چک-ایران
نوروزی شاد و پراز زیبائی
برای شما و خانواده تان آرزو می کند.

**Krásný, zářivý a veselý Nourúz Vám a Vaší
rodině přeje Česko-iránská společnost**

Čtvrtletník BÚSTÁN vydává nakladatelství PARDIS Praha